

Pristojnost za sojenje kaznivih dejanj po naredbah Visokega komisarja v Ljubljani

Duce, Prvi maršal cesarstva, Poveljnik vojnih sil na vseh bojiščih, je na podlagi čl. 17. in 20. vojnega vojaškega kazenskega zakonika izdal 12. junija 1943/XXI. razglas, ki je bil objavljen v »Službenem listu« 26. t. m. in določa naslednje:

Razglas z dne 19. novembra 1942/XXI o pristojnosti za sojenje kaznivih dejanj po naredbah Visokega komisarja v Ljubljani se razveljavlja.

V pristojnost Vojaških vojnih sodišč spada sojenje kaznivih dejanj po naslednjih naredbah Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino:

- 1) naredba s predpisi glede radijskih sprejemnih in oddajnih aparatov z dne 5. julija 1941/XXI. št. 64;
- 2) naredba z določbami za prihajanje v mesto Ljubljano in za odhajanje iz mesta z dne 9. marca 1942/XXI. št. 41. vendar le glede kaznivih dejanj iz drugega odstavka čl. 5;
- 3) naredba o uvedbi obveznosti civilne službe z dne 5. junija 1942/XXI. št. 106;
- 4) naredba o neveljavnosti kakorkoli preneženih novcev in bankovcev in o obveznosti njih oddaje z dne 19. junija 1942/XXI. št. 119;
- 5) naredba o omejitvi avtomobilskega prometa z dne 20. junija 1942/XXI. št. 120;
- 6) naredba s predpisi o revizijski nepričlnosti v uporabo za vojaške namene z dne 8. julija 1942/XXI. št. 140;
- 7) naredba s kazenskimi določbami za neustrežanje oblastnim nalogom z dne 16. julija 1942/XXI. št. 146;
- 8) naredba o obvezni oddaji smuči z dne 19. julija 1942/XXI. št. 151;
- 9) naredba s predpisi o rabi zvonov z dne 11. avgusta 1942/XXI. št. 158;
- 10) naredba s predpisi o posedovanju, hranjenju in prevažanju soli in tobaka z dne 24. septembra 1942/XXI. št. 181;

11) naredba o zaplemi imovine uporjnikov in ustanovitvi zavoda za upravljanje in likvidacijo te imovine z dne 6. novembra 1942/XXI. št. 201;

12) naredba o povečanju kazni za zločinstva, izvršena izkoriščajoč okolnosti, povzročene po vojnem stanju z dne 4. decembra 1942/XXI. št. 226 vendar le za kazniva dejanja pod črto a) čl. 1;

13) naredba s predpisi za nadzorovanje gibanja in bivanja tujcev v Ljubljanski pokrajini z dne 11. decembra 1942/XXI. št. 228 vendar le za kazniva dejanja po čl. 20. in 21;

14) naredba s predpisi za rabo in nošenje fotografskih aparatov z dne 9. decembra 1942/XXI. št. 229;

15) naredba o spremembi predpisov glede poslušanja radija z dne 7. februarja 1943/XXI. št. 15.

V postopkih, spadajočih v pristojnost Vojnih sodišč na ozemlju Ljubljanske pokrajine, se premične, zaplenjene ob ugotavljanju kaznivih dejanj zoper ureditev potrošnje, če so lastnina obdolženca ali je njih zaplemba dopustna in če nimajo pomena za kazenski postopek ter to Visoki komisar zahteva, lahko celoma ali deloma vrnejo potrošnji in se sme odrediti njih izročitev ustanovam, določenim po Visokem komisarju. Dobljena vsota se takoj odvede v neobrestovani poštni sodni polog. Vrnitev potrošnje se lahko odredi tudi, če je bila odredena zaplemba.

Vsote, dobljene od sodne prodaje ali od vrnitve potrošnji stvari, zaplenjenih s pravno močno sodbo Vojaškega sodišča v postopkih, ki so mu dodeljeni s tem razglasom, se stekajo v blagajne Visokega komisariata.

Ta razglas se objavi v urstviščju v uradni list »Gazzetta Ufficiale del Regno d'Italia« in se poleg tega uvrsti tudi v Službeni list za Ljubljansko pokrajino.

SPOŠTOVANIM NAROČNIKOM IN ČITATELJEM!

Zaradi današnjega praznika bo izšla prihodnja številka »Jutra« jutri, v sredo proti večeru.

„Prima linea“

Izšla je 34. številka glasila zveze borbenih fašijev za Ljubljansko pokrajino. Uvodnik se bavi z vprašanjem odgovornosti plutokratske demokracije, ki je izzvala sedanjostno vojno. Naslednji članek se spominja obletnice premirja s Francijo. Sledi poročilo o prevzemu poslov novega Visokega komisarja in Zveznega tajnika Eksc. Lombrasse. Daljša razprava je posvečena razpustu Kominternе. Ostale strani so odmerjene kulturnim in organizacijskim vprašanjem, vsebujejo pa tudi precej čtiva za vojake. List je kakor vedno opremljen z zanimivimi slikami.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Torek, 29. junija, ob 18.30: Skupno življenje. Red. Tork.

Sreda, 30. junija, ob 18.30: Stari in mladi. Red. Sreda.

Četrtek, 1. julija, ob 18.30: Skupno življenje. Red. A.

C. G. Viola: »Skupno življenje«. Igra v treh dejanjih. Sodobna igra o zakonskem problemu trikotnika. Osebe: advokat Masari-J. Kovič, Magda, njegova žena-Saricava, Guido Fiore-Nakrst, gospa Ferrante, Magdina mati-Nablocka-Putjatova, Antonio, sluga-Kosič. Režiser: prof. O. Šest.

Zadnja dramska premiera bo A. Strindberga »Nevesta s krono«. Delo je grajeno s pomočjo pravilnih simbolov in razkrija odnos človeškega dejanja in nehanja do metafizičnih sil in njegovo povezanost z njimi. Glavne vloge bodo igrali: Saricava, Danilova, Jan. Rakarjeva, Debevec, Marija Vera, M. Skrbinec in Cesar.

OPERA

Torek, 29. junija, ob 18: Traviata. Izven. Znižane cene od 24 lir navzdol.

Sreda, 30. junija: Zaprti.

Četrtek, 1. julija, ob 18: T'ha voda. Opeteta. Red. Četrtek.

G. Verdi: »Traviata«. Opera v štirih slikah. Osebe: Violetta-Vidalijeva, Flora-Policeva, Anina-Ramsakova, Alfred-Cuden, Germont-Janko, Gaston-B. Sancin, Douchol-Anžlovar, Obigny-Dolnicar, dr. Grenvil-Lupša. Solo pleše Japljeva. Dirigent: D. Zebre, režija in scena: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: inž. P. Golovin.

Prihodnja operna premiera bo D'Albertovo delo »Mrtve oči«, ki ga pripravlja Samo Hubad kot svoj operni dirigentski debut. Besedilo, ki ga je napisal pred kratkim umrli znan romanopisec H. H. Ewers skupaj s H. Henryjem, je prevedel N. Stritof. Opero bo režiral C. Debevec, glavni partiji sta zasedeni s Heybalovo in Primožičem.

Smrt bolgarskega terorista

Sofija, 25. junija. S. Bolgarska policija je večer izsledila enega izmed največjih krivcev novih atentatov v Sofiji. Gre za terorista Seviya Eičeva Georgijeva, ki je bil večer ustreljen v Sofiji, ko je poskušal uteči. Na poziv, naj se preda, je Georgijev skušal streljati na policijo, toda zadela ga je krogla. Georgijev je bil komunist, ki je odgovoren za življenje mnogih bolgarskih državljani. Že dolgo so ga iskali kot navadnega komunističnega emisarja. Udeležil se je bil med drugim državljanske vojne v Španiji pod izmišljenim imenom Mihael Strogov.

Na klopi preizkušnje

Ugledni italijanski publicist Mario Appelius je objavil te dni v glavnem glasilu fašistične stranke »Il Popolo d'Italia« članek tele vsebine:

»Te dni objavljajo in razširjajo po radiu in sovranih državah najbolj fantastične in nesmiselne vesti o položaju v Italiji in razpoloženju italijanskega naroda. Deset milijonov Italijanov in sinov Italijanov, ki žive v inozemstvu in ki imajo v Italiji svoje alj celo najboje sordnike, je tako podvrženo te dni hudi živčni vojni. Smilijo se nam. Sovražna propaganda prikazuje Italijo v barvah, ki so nasproti stvarnosti prav takšne, kakor je tema noči nasproti svetlobi dneva.

Nasproti propagandnemu potvarjanju tolikšnega obsega se nam prostovoljno vsiljuje naslednje vprašanje: Koga hočejo prevariti? Francoze? Arabce, Moskvo? Turčijo? Britanske narode? Indijo? Nesrečne severnoameriške množice? Ali morda južnoameriške? Italijane v Ameriki? Anglosaške napadalne čete, ki so določene za kak tvegajoč poskus, kakršnega menijo, da morajo napraviti?

Izključiti namreč moramo, da bi hotela sovražna propaganda preselesti narode Ost ali trojnega pakta, ki prav dobro poznajo dejanski položaj v Italiji po neposrednih obveščevalnih organih, ki so na italijanskem ozemlju. Po pameti moramo izključiti tudi Švico, Španijo, Portugalsko in Švedsko, te nevrtralne države, ki imajo v Italiji svoje nevtarje, ki sami lahko osmešijo vse izmišljotine angleško-ameriške propagande.

Se bolj nesmiselna je domneva, da bi London in Washington s temi svojimi publicami hotela vplivati na italijanski narod, ki ima pred očmi resnično sliko Italije, namreč lastnega doma. Kaj tedaj? Ako bi hoteli dati Italijanom samo primer beda, to bi se objavljalo v inozemstvu o naši državi, bi lahko navedli samo to, da je alžirski radio, medtem ko je prestolonaslednik Umberto obiskal v Kalabriji žrtve severnoameriškega letalskega lopovstva, iste prestolonaslednika pričakoval v Alžiru, kjer da naj bi... vodil pogajanja o pogojih italijanske kapitulacije. Neverjetno, toda resnično! Zato ponovno vprašujemo: Koga žele s tem prevariti? Kakšni zapleteni razlogi notranjega, medzaveziškega ali mednarodnega značaja zavajajo angleške in ameriške voditelje, da razvijajo to ogromno propagandno kampanjo proti Italiji na temelju senzacionalnih laži, sramotnih potvarjanj in obrekovanj, ki so nuj-

Gospodarstvo

Novo cene za vino

Pred dobrim tednom smo objavili naredbi Visokega komisarja o razvrstitvi in doletitvi cen, ki je stopila v veljavo 16. t. m. Kakor je obvestil Visoki komisariat sindikat gostinskih podjetij pri združenju trgovcev so bile s tem dnem razveljavljene vse prejšnje cene za vino, in sicer tudi one, ki so bile posameznim trgovcem in gostilničarjem odobrene s posebno odločbo Visokega komisariata. Od gornjega datuma naprej se morajo vsa vina prodajati izključno po cenah navedenih v novi naredbi.

Vina, ki v naredbi oz. razpredelnici A. in B. naredbе niso takšativno našeta, se smatrajo kot navadna vina. Prav tako se vina boljših vrst, za katere je v naredbi omejitve, da se smejo točiti le v steklenicah, točijo odprta le iz opletenk po posebej določenih cenah.

Stara vina (t. j. več kot tri leta stara vina) se po novi naredbi smejo dajati v potrošnje izključno v buteljkih, polnjenih pri proizvajalcu. Na steklenici mora biti različno naveden letnik proizvodnje. Vina, ki so se doslej prodajala kot: stara vina (Chianti 1938), se odslej prodajajo po cenah, določenih za II. in III. vrsto, toda le, če ustrežajo vrstam in kakovostim, navedenim v razpredelnici A. oz. B. Če tem pogojem ne ustrezajo, se proslajajo kot navadna vina.

Izrečno je opozoriti gostinske podjetnike, da pri razdelitvi vina po alkoholnih stopnjah upoštevajo le ono stvarno stopnjo, ki jo vino ima, ker bodo organi za kontrolo cen, v vsakem dvomljivem primeru, upravičeni odvzeti vzorec vina, ki ga bo preiskal poseben, za preizkušnje določen oddelek. Če se izkaže, da vsebuje vino manj alkohola kakor ga je prodajalec navedel in kakor je za določeno vrsto in ceno minimalno predpisano, bo prodajalec kaznovan, ker je prodajal vino po višjih cenah.

Pri nakupu vina je trgovec dolžan kupcu vpisati na fakturo vse podatke, ki so po citirani naredbi potrebni za razvrstitev vina, t. j. vrsto, letnik, alkoholno stopnjo, naziv itd. Samo s temi na fakturi vpisanimi podatki se bosta mogla dokazati kakovost in vrsta vina.

Gostinski podjetniki morajo na posodi, iz katere se v obratu točijo odprta vina, označiti vrsto in naziv vina in alkoholno stopnjo. Pri vstedenjenih vinih morajo biti vsi ti podatki razvidni na izvorni etiketi.

Cenike po novi naredbi dobe gostilničarji od podjetnika 28. t. m. naprej v pisarni Združenja trgovcev-Sindikata gostinskih podjetnikov.

Gospodarske vesti

— Napredujoča elektrifikacija italijanskih železnic. V Italiji so pričeli z deli za elektrifikacijo železnic leta 1905. Toda šele v fašistični dobi so se pričela dela za elektrifikacijo železnic v velikem obsegu, zlasti v letih po izbruhu svetovne gospodarske krize. Po podatkih, ki so bili objavljeni v zvezi s proračunom, je sedaj v Italiji elektrificiranih že 5415 km prog državnih železnic. K temu je še prišle 1838 km elektrificiranih železnic, ki prpadajo zasebnim družbam.

— Iz trgovskega registra. Pri Ljubljanski kreditni banki v Ljubljani je bil izvršen izbris zagnanbe o odločitvi plačil za šest let. — Pri Zaluzni tiskarni, družbi z o. z. v Ljubljani je bil zaradi odstopa izbrisan poslovodja Karol Čec, vpisan pa novi poslovodja Joža Košiček, generalni tajnik Ljudske tiskarne in knjigarne v Ljubljani. — Zaradi končane likvidacije je bila izbrisana Ljubljanska gradbena družba z o. z. v Ljubljani.

— Odkodnina za elektrarno v Fali. Kakor je znano, je šef za civilno upravo na Spodnjem Štajerskem ustanovil leta 1941. podjetje »Oskra« z energijo, Spodnja Štajerska, v katero je vključil rudnike Trboveljske premogokopne družbe in državne rudnike na Spodnjem Štajerskem ter falko, velensko in trboveljsko elektrarno. V zadnjem času so bila pogajanja med Švicarsko elektrniško in prometno družbo v Baslu, ki je lastnica delnic družbe Fala d. d., in sicer zaradi odkodnine za prevzeto falko elektrarno, kakor tudi za odkup udeležbe iste švicarske družbe pri Štajerski elektrniški družbi v Gradcu. Kakor poročajo iz Curija je bil že sklican občni zbor delničarjev baselske družbe, da bi odobril pogodbe glede plačila odkodnine za falko elektrarno in za odkup udeležbe pri Štajerski elektrniški d. d. v Gradcu. Ker pa so se zaključna pogajanja zavlekla, je bil občni zbor preložen.

— Nemške državne železnice v lanskem letu. Nemške državne železnice so izdale letno poročilo za preteklo leto, ki se nanaša na poslovanje železnic v Nemčiji sami brez železnic v Protektoratu, Poljski generalni guberniji in v zasedenih področjih in tudi ne obsega premoženjskih vrednot prevzetih železnic v Alzaciji in Lorenter na Spodnjem štajerskem in Gorenjskem. (Glede poslednjih so vsebene v zaključne račune le številke o dohodkih in izdatkih.) Prometno-politično sega delokrog nemških državnih železnic seveda v vse zasedene dežele in danes dirigrago nemške državne železnice dejansko promet obsežnega dela Evrope s skupno dolžino prog 152.000 km. Nemške državne železnice so imele v sami Nemčiji lani 9,8 milijarde mark dohodkov (9,0); od tega odpade na potniški promet 4,0 milijarde (3,2), na blagovni promet pa 5,2 milijarde (5,3). Razmerje med potniškim in blagovnim prometom se je spremenilo v primeri s predvotno dobo v korist potniškega prometa, na katerega je pred vojno odpadla le ena tretjina vseh dohodkov nemških državnih železnic. Tudi skupni izdatki so narasli na 9,4 milijarde mark (8,7), kar je v zvezi s povečanimi materialnimi

vrline discipline, vztrajnosti, reda, trdnosti in hladnokrvnosti, ki so potrebne, da se zmagata.

Na klopi preizkušnje dokazuje italijanska rasa vrline, ki spravlja v zmedo sovražnika, stoji, ki drži anglosaško pretiranost, dostojanstveno in umsko strnjeno, ki ponizuje Francoze, veliko plemenitost, ki nezadržno alji nesete narode, da vidijo v mirnem obrazu moderne Italije vzvišeni obraz starega Rima.

in personalni izdatki. V službi nemških državnih železnic je sedaj 1,4 milijona oseb. Čisti obratni izdatki so lani narasli na 4,7 milijarde mark (4,4), izdatki za vzdrževanje in za obnovo pa na 4,6 milijarde mark (4,2), pri čemer zaradi štednje z ljudmi in materialom zneski za vzdrževanje in obnovo niso bili v celoti izdati in so bili deloma le računsko upoštevani. Zato izkazuje bilanca tudi povečano likvidnost. Vrednost železniških naprav se je lani povečala za 1,1 na 42 milijard, vrednost zaloga na 563 milijonov (509), razpoložljiva likvidna sredstva pa so narasla na 2,6 milijarde mark (1,7). V zvezi s prevzemom nekaterih železnic se je družbena glavnica povečala za 0,6 na 20,8 milijarde mark. Izravnalni sklad se je dvignil od 660 na 700 milijonov mark. Čisti presežek obratnega poslovanja je znašal skupaj z izrednimi dohodki 518 milijonov mark (432); od tega je prešla državna blagajna 376 milijonov, 177 milijonov je bilo izdanih za obresti, 40 milijonov za izravnalni fond, 44 milijonov pa je bilo preneseno na novi račun.

— Ustanovitev madžarskega semenogostskega podjetja v Ukrajini. Kakor poročajo iz Budimpešte je bila tam ustanovljena družba za semenogoststvo Dunav-Dnjepcr, ki je sprejela od nemških oblastev koncesijo za ustanovitev velikega semenogostskega podjetja na nekem bivšem boljševiskem državnem posestvu v Ukrajini. Glavni udeležene pri tem podjetju je Andrej Meeser, dolgoletni predsednik Madžarsko-nemške trgovinske zbornice v Budimpešti, ki je znan kot gojitelj selekcioniranega semena za koruzo. Listi podarjajo, da je Meeser prvi Nemec, ki je prejel koncesijo za ustanovitev podjetja v Ukrajini.

— Gospodarske vesti iz Srbije. V Srbiji bodo v kratkem ustanovili tvornico za proizvodnjo glicerina in sicer s sodelovanjem srbske poslovne centrale za sladkor, melaso, pivo, špricit in kwas. — Izredni občni zbor Jadransko-podunavske banke v Beogradu je sklenil povišanje delniške glavnice od 24 na 40 milijonov din. V bodoče bo delniška glavnica razdeljena v 27 milijonov din osnovne glavnice in 13 milijonov dinarjev prioritetne glavnice.

— Domača proizvodnja plugov v Srbiji in na Hrvaškem. Nedavno smo poročali, da so v Srbiji pričeli doma izdelovati plugje in da je tvornica Vistad že do konca lanskega leta izdelala 600 plugov, letos pa je proizvodnjo še znatno razširila, tako da je bilo v prvih petih mesecih t. l. izdelanih 15.000 plugov. Z domačo proizvodnjo plugov pa so pričeli tudi na Hrvaškem. Minister za kmečko gospodarstvo dr. Balen je te dni izjavil, da bodo v kratkem izdelali na Hrvaškem 10.000 plugov, 1000 bran, 5000 sejalnih strojev in 1,3 milijona komadov raznega orodja za kmetje. V teku enega meseca bo izdelanih prvih 1000 novih plugov.

— Pred slabo žitno letino v Zedinjenih državah. Po najnovejših cenah bo znašal letošnji pridelek ozimne pšenice v Zedinjenih državah 13,66 milijona ton, medtem ko se je v aprilu glasila cenitev na 14,02 milijona ton, lani pa je znašal pridelek 19,44 milijona ton. Tudi cenitev letošnje letine jeve pšenice je nižja, in bo znašal predelek 6,23 milijona ton nasproti 7,57 milijona ton v lanskem letu. Tako bo celotni pridelek pšenice za letošnje 6,8 milijona ton manjši, kar je posledica neugodnega vremena, trajnega deževja in drugih okoliščin.

— Nagli razvoj ribištva v dunavski delti. V zadnjih letih se je v izrednem obsegu razvilo ribištvo v vodah dunavske delte ob Črnem morju, kar je pripisati uspehi organizaciji odkupa in odpreme nalovljenih rib. Medtem ko so leta 1940. nalovili v dunavski delti samo 2 milijona kilogramov rib, je količina nalovljenih rib naslednje leto narasla na 4 milijone kilogramov, lani pa celo na 8 milijonov kilogramov. Za prevoz rib so na razpolago posebni majhni dunavski parniki, katerih število se bo še pomnožilo. Računajo tudi z nadaljnjim povečanjem lova, ko bodo urejene potrebne hladilne naprave v Bukarešti.

— Nemški stroji za turške tvornice tobaka. Zaradi racionalizacije obratovanja v turških cigaretnih tvornicah je direktor turških monopolov oddal nemškimi tvrdkam veliko naročilo za dobavo strojev za izdelovanje cigaret, ki so namenjeni predvsem za cigaretno tvornico v Djubali. Naročilo se nanaša na 11 takih strojev, ki bodo izdelani v seriji. — Turški parlament je sklenil, da se poviša prometni davek na izvorno blago od 12,5 na 15% vrednosti.

— Uporaba gonilnih jermen iz mlajuhov tvornic v Nemčiji. Nemški pooblaščenec za gospodarstvo z usnjem je v aprilu t. l. odredil, da se morajo v vseh industrijskih obratih, ki mirujejo, prijaviti gonilna jermena, da bodo na razpolago za tvornice, ki obratujejo. Sedaj so bile določene še odkupne cene za ta gonilna jermena in je bil odkup razširjen tudi na gonilna jermena iz gumija in tkanin.

Skrb Italije za Črno goro

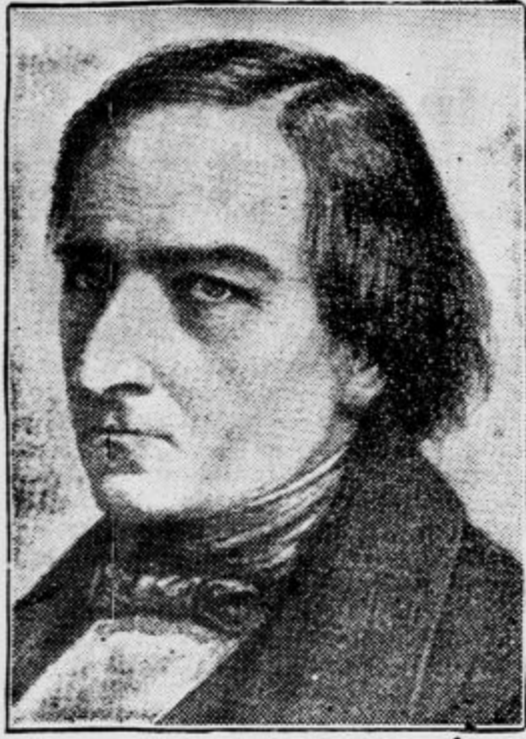
Italijanski listi poročajo iz Cetinja, da so italijanske oblasti v Črni gori izvršile razne akcije, ki so pripomogle k izboljšanju položaja civilnega prebivalstva. Tako so na primer plače nameščencev v Črni gori v letu 1942. bile za 25 milijonov hr višje kakor odgovarjajoče plače v prejšnjih časih. Izvršena so bila mnoga cestna dela, za katera so izdali 40 milijonov lir. Izboljšanih je bilo tudi 14 brozjavnih central s 650 km dolgim omrežjem. Na novo so bile napravljene nekatere nove električne centrale ter vodovodne naprave. Tudi v zdravstvenem pogledu se kaže očiten napredek, kajti ustanovljeni so bili mnogi ambulatoriji in zdravstvene postaje, kjer nudijo vojaški zdravniki prebivalstvu potrebno pomoč. Doslej so italijanski zdravniki pomagali črnogorskemu prebivalstvu v približno 20.000 primerih.

Ako želiš dober prodati oglašuj v »Jutra«!

Stopetdesetletnica rojstva Jožefa Resslera

(1793—1943)

Usoda pozabe in največje nlikakrnega upoštevanja je začela zremne glavnice izumitelje. Z njihovimi umskimi plodovi, doseženimi z vztrajnim duševnim in nepopolno trudoljubnim ročnim delom ter zduženim z neverjetnimi skrbmi, sitnostmi in težavami, so se že okoristili kakor tudi se alej ko prej okoriščajo nepregledne množice ljudi. Toda med le-timi so le prav redki, ki jim je ta ali oni dobrotičnik znan komaj po imenu, a kam li, da bi bili o njegovem dejanju in nehanju vsaj nekoliko počenj, odnosno da bi v splošnem kolikaj vedeli, kako bolj ali manj hudo so se morali boriti po navadi in domači vsi izumitelji brez izjeme za svoj življenjski obstanek. Povrh pa ni bilo njihovo veliko prizadevanje za občno blaginjo človeštva vseskar niti priznano in še manj ceni vredno poplačano.

In med take znamenite može se ne le sme, marveč mora pristevati Jožef Ressler, ki je izumil slavno ladijski vijak, s katerim se je začela parna plovba kmalu popolnoma preurejati in modernizirati.

Ressel se je rodil dne 29. junija 1793 v Hrudim, okrajnem mestu ob Hrudimki na vzhodnem Češkem. Ko se je izšolal v gozdarskem učnem zavodu v Mariabrunnu blizu Dunaja, je dobil službo v Pleterjuh na Dolenskem. Potem je služboval na Primorskem, ponajveč v Triestu pri namestništvu, naposled kot logar in intendat ali upravnik. Njegovo veselje do tehnike ga je neumorno priganjalo, pečati se z različnostmi, katere so se je tikale. Zlasti se je na moč prizadeval za izum porabnega brezhibnega ladijskega vijaka dije časa, prav za prav dokler ni njegovega truda kronal uspeh ter je dobil leta 1827, pooblaštilno listino za vijak, ki je omogočal lažje njeno neprestano priganjanje. Svoje raznate zamisli o več tehničnih rešeh je rac razodeval svojim znancom. Toda varan spričo preiskovalne zaupljivosti se je odločil vnaprej to opuščati iz razloga, ker se je njegovo prizadevanje za vedno nove izume omalovaževalo. Zato je tudi svojo družino zmerom opozarjal in svaril, naj nikar nikoli ne pozablja njegovega velikega mnogoletnega truda za izboljšanje ali pa povsem novo ustvaritev tega in onega. V njegovi ostalinji so bili najdeeni važni zapiski, nanašajoči se na gradnjo ladij in različnih strojev.

Po službeni potrebi se je mudil J. Ressel nekaj časa mimogrede tudi na štajerskem, kjer je izbiral les za mornariške naprave ter obolel za legarjem. Zategadelj je bil prisiljen — sam brez žene in otrok — oditi se zdraviti v Ljubljano, in sicer v staro deželno bolnišnico na sedanji Ajdovščini, v kateri je leta 1857, v noči med 9. in 10. oktobrom izdihnil, ko mu je bilo torej nekoliko nad štiri in šestdeset let. Pokopani so ga pri Sv. Krištofu. Na njegovi gomili je bil postavljen nagrobnik v obliki visokega stebra iz temnosivega marmora, stoječ na štirivogelnem podstavku v lepi močni železni ograji. Na stebri, ki ga je krasilo pozlačeno sidro s hrastovo vejico, je bil nemški napis, ki je pričal, da je bil Jožef Ressel c. kr. gozdarski intendat pri namestništvu, izumitelj ladijskega vijaka, rojen v Hrudimu leta 1793., umrl v Ljubljani dne 10. oktobra 1857. Navedenemu napisu je bilo pridruženo pozneje še tole, prav tako nemško besedilo: Iz spoštovanja do genialnega logarja in izumitelja so dali ob-

noviti ta spomenik leta 1879. tovaršiš njegovega poklica v Državnem društvu avstrijskih gozdarjev. Po prvi svetovni vojni, ko je bil spomenik popravljen, sta bila napis nadomeščena s primernim samočeskim besedilom, goraj omenjeno sidro pa je nekoga dne, kakor toliko drugih kovinskih predmetov na opušenem starem ljubljanskem pokopališču, neopazno izgnilo. Pri urejanju sedanjega Navja v letih 1937. in 1938. je dobil tudi Resslerov nagrobnik na njem svoj prostor.

Kakor dosti drugim izumiteljem, tako je je izkazovati svet tudi Ressleru po smrti čast in priznanje. Cesar Franc I. ga je priznal za pravega izumitelja ladijskega vijaka ter v zvezi s tem dovolil, da je uživala njegova obdovela žena dosmrtno pokojnino. — Rojstno mesto Hrudim, tedanja državna prestolnica Dunaj in gozdarska akademija v Mariabrunnu so mu postavili spomenike. — Ljubljana se je oddolžila njegovemu spomnu s tem, da je našela prostoru med nekdanjim Mesarskim a sedanjim Zmajškim mostom in Sv. Petra cesto ime Resseljev trg. Ko pa je bila narčena leta 1882. cesta, ki drži od rečenege mestu proti glavni železniški postaji, jo je poimenoval občinski svet z imenom znamenitega izumitelja. — Izza leta 1937., osemdesetletnice njegove preminulosti, pa ima Ljubljana tudi skromen njegov spomenik ob Askerčevi ulici, namreč na trati, zasajeni s šestimi vtičnimi jagredi, t. j. pred poslopjem tehnične fakultete našega vsučilišča. Spomenik, obrnjen s čelom proti temu poslopiju, je omislilo Udrženje inženirjev in arhitektov v Ljubljani. Pomnik, štirivogelni kamen v obsegu 2 m 70 cm, visok dva metra, širok spredaj in zadaj po 60 cm, a ob drugih dveh straneh po 80 cm, stoji na komuti plošči, poldrug meter dolgi, 1 m 30 cm široki in ped visoki. Na kamnu zgoraj je pričvrščena pol metra visoka železna plošča, na katere levi polovici je upodobljen ladijski vijak, desno polovico pa zavzema iz vlitvega železa napravljeno izumiteljevo obličje (v nadnaravni velikosti), katero sloni na kamnitem kapitelu, strlečem kot podstavek iz stebra. Na stebri je vklesano spodaj: Jožef Ressel, izumitelj ladijskega vijaka 1793—1857, na desni njegovi dolžinski strani pa je povedan naslov postaviteljev.

Ressel je žel za svoj veliki izum in ostalo svoje delovanje naneslo vsestranske počastitve, obnega priznanja in zslužene slave zgolj priganjanje, zavist in celo oporekanje glede izvirnosti njegove duhovite iznajdbe. A ob stopetdesetletnici njegovega rojstva pozna ves svet plod njegovega duha oziroma izum, ki je najizdatneje sripomogel parnemu brodarstvu do nekli poprej slutene veljave in razširitve.

Alojzij Potočnik.

Lipa se je razcvetela

Najdražja znanilka poletja nam je cvetoča lipa. Tudi letos se je mogočno razcvetela in vsepovsod razširila svoj blažili, sladki vonj. Ni čudno, da Slovenci že od davnine častimo lipo, ki je lepa in koristna. Njej v čast imamo številne ljudske pesnice in od davnine naši samouki in mojstri rezbarji cenijo lipov les. To pač še od tistih davnih dob, ko so naši poganski predniki ob lipah častili bogove in so malike rezljali iz lipovine.

Skratka, lipo pozna pri nas vsakdo, zato je ni treba podrobno opisovati. Tudi je povsod znano, da je njeno cvetje zdravil-

Skupina bohotno razevelih sobnih lip

no. Čaj iz cvetja kuhamo največ za potnje in čiščenje krvi. Zadnje dni je v lipah polno obiralec cvetja. Posebno v nedeljo si jih lahko vidi vsepovsod v košatih in dehtečih krošnjah.

Pri nas raste dve vrsti lip, malolistna in veletistna lipa, vendar glede zdravilnosti cvetja med njima ne delamo razločka. Po več cvetov se družijo na skupnem peclju ob rumenkastem, črtalastem podpornem listu. S tem listom vred trgamo cvetje, ko je lepo razcvetelo. Cvetje, ki priletno diši po medu, je izvrstna paša čebelam. Suho cvetje pa ima drugačen, še bolj prijeten vonj. V tovarnah znajo iz suhega cvetja pridobivati blagodišeče olje, ki je še mnogo dražje nego olje iz vrtnic. Cvetje sušimo vedno le v senci, na planem ali pod streho. Več kakor leto dni staro cvetje izgubi zdravilno učinkovitost.

Lipa ima krhke veje, zato ne plezaj nanje, ampak postavi lestvo. Na lomi vej, marveč reži razcvetja z mladik v podstavljeno košarico ali pa naj pada na tla, kjer ga potem pobereš. Cvetje beri samo ob sončnem vremenu! — Tudi lipovo oglje je koristno — ne samo za risanje in za likanje kovin — marveč tudi v zdravilstvu: za čiščenje zob in kot dobro sredstvo pri pokvarjenem želodcu.

Iz kroga čitateljev smo prejeli naslednji dopis: Lipa je v najlepšem cvetju, toda prvi cvetovi se že zapirajo in suše. Mimoidoči opazujejo in tolmučijo, da je škoda, ker bo cvetje ostalo neporabno, in komu naj bo to v korist? Obiranje lipovega cvetja je bilo ponudeno vsakemu, kdor bi hotel, toda pod pogojem, da ne lomi vej. Kako bi izgledali mestni drevoredi s polomljenimi vejami! In od polomljenih vej ni pričakovati, da bi prihodnje leto lipo spet cvetele. Torej dvojna škoda. Vsakdo, ki se pripravi h kateremu koli delu, mora imeti delu primerno orodje. Če hoče kmet obdeati njivo, se mora poslužiti pluga, brane in motike. Krojač mora vzeti v ro-

Strašne posledice

najnovejšega potresa v Turčiji

Poročila, ki prihajajo iz turškega potresnega ozemlja v okolici Adapazarja v Carigradu in Ankaru, vedo povedati, da je katastrofa mnogo večja, kakor so opisovala prvotna poročila. V Adapazarju samem so vsa poslopja porušena. Na tisoče prebivalcev je brez strehe. Tudi v sosednjih krajih Hendeku in Gemeju je škoda velikanska. Nek očividci iz Adapazarja ve povedati, da je kraj en sam kup razvalin. Po cestah so postavljeni šotori, policiji je moralo priti na pomoč vojaštvo in v skupnem delu odstranjujejo ruševine ter odkopavajo zlasti poslopja išočih mrtve in ranjene. Preživelih skoro ne najdejo več, kajti kdor je bil lažje ranjen, si je sam pomagal na prost, kdor pa je bil hudo poškodovan, je v tem času že podlegel poškodbam. Električna centrala, ki je preskrbovala Adapazar z razsvetljavo, je hudo razdejana. Mesto z okolico je ponoči brez luči. Prebivalstvo bivaltira na prostem in tuli ponoči spi pod vedrim nebom. Med mnogimi poslopji se je porušila tudi kaznilnica, ki so jo morali zaradi tega izprazniti. Mnogi delci mesta so v ognju, kajti po potresu so izbruhnili številni požari, ki še vedno niso pogaseni.

Po najnovejših vesteh je potres v Adapazarju popolnoma porušil postajno poslopje, vse mošee, javne zgradbe, tvorniške objekte in podobne zgradbe večjega obsega. Niti ena hiša ni ostala nepoškodovana. Žrtve potresa, v mestu samem cenijo trenutno na 1.500 ljudi, vendar je to število po sodbi poznavalcev krajevnih razmer najsi premajhno. Ker so zveze z mestom pretrgane, še ni mogoče dobiti natančnega pregleda o posledicah potresne katastrofe. Vsa vozila, ki so bila v mestu na razpolago, so prestrašeni prebivalci najeli, da so se odpeljali v Carigrad in druge kraje, kjer upajo dobiti zasilno stroho in nekaj hrane.

Prvi transport, ki je pripeljal v Carigrad ranjene iz Adapazarja, je obsegal 45 oseb. Večinoma so bile med njimi ženske, ki so se nahajale v trenutku nesreče v kinematografu, kjer so se tla močno zamajala pod nogami. Gledalci so takoj pritisnili proti izhodu in so se zatekli pod drevesa v bližnjem drevoredu. Toda drevesa jim niso nudila nobene zaščite. Tuli nje so potresni sunki izruvali iz zemlje in mnogo ljudi, ki so menili, da so si z begom na prosti rešili življenje, je bilo pod drevesi usmrčenih. Kinematografsko poslopje se je med potre-

I resti di un apparecchio incursore nemico, abbattuto a Comiso — Ostanli sovražnega letala, ki je bilo sestreljeno pri Comisu

ke merilo, kredo, nit in škarje, kuharica lonec, kuhalnice in nož. Obiralci lipovega cvetja naj bi se pa poslužili dolge lestve, ki bi jo prislonili na močno vejo, ter bi cvetje obirali od zunanje strani. Tako bi šlo zelo hitro od rok in brez škode. Seveda za tako obiranje niso otroci, ampak odrasli. Toda kje lestvo dobiti? Morda bi se dobil kak dobrodušen ljubljanski vrtnar ali kmetovalec, ki bi jo posodil. Vsekakor ni dovolj, da človek pazi le na svoje, ampak dolžan je paziti tudi na tujo lastnino.

Dve smrtni žrtvi sobotne nevihte

Ljubljana, 28. junija.

Neurje, ki je v soboto kmalu po 13. divjalo skoro celo uro, je razen velike škode, ki jo je povzročilo na polju, zahtevalo tudi dve smrtni žrtvi, in sicer 11 letnega dičaka Janeza Škerla in 47 letnega Janeza Avšiča. Nesreča se je zgodila na Avšičevem travniku ob Cesti v Zelenu log. Avšičevi so bili odšli v soboto že na vse zgodaj iz Snerberj na svoj travnik, da popravi mrvo. Z njimi je bil tudi Janez Škerl. Prvi naliv, ki jih je dohitel na travniku, je minil brez nesreče. Ob drugem nalivu so se spet razkropili, nekateri pod z mrvo naložen voz, Janez Avšič in Janez Škerl pa sta z dežnikoma stopila pod srednje visoko ljudo. Okoli treh je nenadno silno počilo. Ljudje pod vozom so orazili, da je eden izmed konj padel na tla in podrl še drugega. Ko so pršlečili, da bi končema pomagali, so videli ležati nepremično na tleh tudi Janeza Avšiča in Škerla. Obeima so skušali z umetnim dihanjem pomagati, toda njih trud je bil zaman. Strela, ki je udarila v jelšo, je na mestu usmrtila obo, ki sta pod njo vedrila. preskočila nato na mokrega konja in ubila tudi njega. Janeza Škerla, ki je sin-edinec ključavničarja v »Saturanus«, so večraj popelne pokonali na pokopališču pri Sv. Križu, Janeza Avšiča pa so pripeljali v Snerberje, od koder je bil pogreb na pokopališču v Devici Mariji v Polju.

Novi atlas za ljudske šole v Nemčiji

Pred kratkim je bil izdan za nemške ljudske šole nov zemljepisni atlas, ki je po poročilu »Nemškega vzgojitelja« razdeljen v dva dela. V prvem delu so razen kart o podnebu, geologiji, prebivalstvu in gospodarstvu tudi tri glavne karte, ki predstavljajo ožjo domovino, razširjeni zemljepisni pojem, v katerem leži ožja domovina in Veliki Rajh. V drugem delu je več zemljepisnih kart, katerim se pridružuje ostala vsebina. Osnovne karte predstavljajo velikomestski prostor s Srednjo Evropo, severne in vzhodnomorske pokrajine Severne Evrope, Sredozemlje in Južno Evropo ter nazadnje celo Evropo. Izvenevropski kontinenti so predstavljeni v celoti in v podrobnostih.

M. Šušteršič, Dolenski motiv

KULTURNI PREGLED

Igralska šola v Ljubljani

Ob prvi javni produkciji igralskega oddelka Glasbene akademije

Na splošno ni navada pisati za produkcije pojasnila. Produkcije so zato, da se predstavijo same. Če so dobre, ni treba nikakršnih pojasnil, če so slabe, pa tudi najbolj obširna pojasnila ne morejo nič pomagati. Tako je splošno naziranje. Pa vendar pišemo pojasnila celo za gledališke predstave, pri katerih nam je celotno delo mnogo bolj znano in pri katerih upravičeno kakovostno tudi mnogo več pričakujemo. Razen tega je ta naša produkcija v tem smislu in v tem okviru tudi prva ter vrste. Zato menim, da ji nekaj pojasnilnih besed zaradi pravilnejšega umevanja in presojanja nikakor ne more biti v škodo.

Z igralskimi šolami doslej pri nas nismo imeli kdo ve kakšne sreče. Prvi igralski šoli po prejšnji svetovni vojni, ki jo je z mnogo dobre volje in z zelo majhnimi sredstvi vzdrževalo še Združenje igralcev, sem že leta 1926 napisal turbo-nopatetičen nekrolog. Kljub vsemu kričečemu pomankanju v izobrazbi našega igralskega naraščanja in kljub vsem bolj ali manj opaznim prizadevanjem raznih posameznikov, je ostalo to pereče vprašanje znanih petnajst let v smislu javnega, strokovnega in sistematskega šolanja popolnoma nerešeno. Usoda vsega našega igralskega naraščanja je bila prepuščena vodstvu in naključnemu udejstvovanju ljubiteljskih ustanov ali pa zasebni pobudi bolj ali manj zanimanih, strokovno usposobljenih, včasih tudi neusposobljenih učiteljev. Potreba po javni državno vovkvirjeni in podpirani, sistematski, strokovni šoli je bila

torej eminentna. In tej nujnosti je naša na novo ustanovljena Glasbena akademija s prvim razumevanjem vodstvenih faktorjev z otvoritvijo igralskega oddelka tudi takoj odpopogla.

Ni moj namen predstavljati cilj in ustroj tega oddelka v vseh njegovih podrobnostih. Kdor se za to zanima, mu bodo v pisarni rektorata Glasbene akademije prav gotovo z vsemi potrebnimi podatki natančno in vljudno postregli. Naš namen je edino to, da v grobih obrisih predloimo čisto na splošno poglavitve smernice našega dela, da prikažemo glavne metode našega igralskega vzgojenja, da pojasnimo v kratkih oznakah naše produkcije spored, njen točasn namen, in s tem v zvezi tudi njen prostor in njeno obliko.

Smernice.

Gledališče je predvsem umetnostna ustanova. Za umetnostne predstave je treba umetniških izvajalcev. Umetnik pa je vedno harmonična sestavina nenavadne nardarjenosti in prav tako nenavadnega znanja. Nardarjenost dobi po naravi, znanje pa si pridobi v šoli. Darovitost je prirojena. znanje pa je vzgojeno in pridobljeno.

tudi tukaj, da — šola obrača, gledališče pa — obrne...)

Izbor pa ob prvih poskusih ni čisto lahak. Zelo redke so darovitosti, ki jih je treba s krepko roko ukrotiti, ta se od samega prekipevanja igralske sile ne razleže. Mnogo je igralskih bistev, ki spijo, ki so zakrknjena ali zamorjena in ki jih je treba šele obzirno, prijazno, ali pa ostro potresti in vzbuditi. Tako kipeče ali pa drameče se talente je treba zelo različno prijemati, gojiti in oblikovati. Vsaka dobra gledališka šola je zato samo na videz kolektivna in šablonska, v resnici pa je vedno individualna in do neke meje improvizatorična. Seveda je to individualno in improvizatorično obravnavanje odvisno neposredno od učiteljeve sposobnosti. Čim manjša je ta sposobnost, tem manjša je zmožnost omenjenega postopka.

Tako izbranemu gojencu pa mora nuditi šola po našem mnenju predvsem troje: 1) mu mora odpirati pogled v bistvo igralske umetnosti in igralskega poklica, 2) vzbujati mu mora specifično igralski izraz in 3) dajati mora temu izrazu specifično igralsko obliko. Razvojna črta je približno tale: teoretične osnovne zlasti za dramsko igro — spoznavanje čustveno-umske vsebine — obvladavanje telesa, glasu in govora, — oblikovanje določenih značajev. Zraven tega še vsi spremni predmeti, ki služijo za lažje umevanje in boljše izvrševanje igralske stroke in poklica. Ali: če govorimo v smislu načrtnega ustroja in dejanskega okvira, ki je določen za učno dobo štirih letnikov, potem lahko rečemo, da je I. letnik določen (v glavnih predmetih seveda) za teoretično tvarino v dramski igri in tehniki govora, II. letnik za vzbujanje čustev na podlagi

lirično-epično-dramskih pesnitev, III. letnik za veje v doseganju skladnosti med izrazom telesa in govora v smislu zahtevane predloge in slednjič IV. letnik za izgraditev in oblikovanje različnih značajev.

Na sedanji produkciji nastopijo izključno samo slušateljice in slušatelji II. letnika Glasbene akademije (dve pa sta gojenki II. letnika Srednje glasbene šole).

Metode

Metode igralskega poučevanja so različne. Predpisanih ali občerbnih ali splošno veljavnih predmetnih učbenikov ni. Kljub častitljivemu Rötšcherju, kljub Goetheju, kljub Hagemannu in kljub Stanislavskemu si mora igralski učitelj pripraviti tvarino sam. Če kje, velja v igralski stroki: da so živi primeri in živi vzorci vse.

Način razvijanja in negovanja igralskega naraščanja je še najbolj podoben onemu, ki ga uporablja kmet, ko obdeluje zemljo (ali vrtnar, ki obdeluje vrt). Ledino je treba najprej očistiti navlake in smeti. Potem jo zorje prvič. V tej fazi se mi zdi, da zemljo nekoliko bolj, pa tudi kmet mora imeti zastaven plug in znatno moč v rokah. Zorano zemljo pognojiti. In spet prevrača. Potem pa seje. Sonce pogreje, dež škropi, vrtnar zaliva tudi sam. Pri nas pa je tako, da je igralec prst in rastlina obenem in da mora biti pri naši stroki učitelj sočasno sonce in dež in še vrtnar. Ko roža raste, skrbi vrtnar da bi dobila roža čim plemenitejši značaj. Ko klasje dozoreva, ko popje zabrsti, pogleda kmet ali vrtnar in vidi, da je tu marsikaj uspeło, tam marsikaj tudi ne, da pa se vsi ob večni rasti učimo, da moramo neumorno izboljševati in da si moramo vedno na novo prizade-

vati in strmeči za dosego čim lepšega značaja, ki pa je v idealu seveda sploh nedosegljiv. Čim bolj so lepe rože, čim zlahtnejši njih vonj, tem vrednejši je vrt, tem srečnejši vrtnar.

Zadnja in hkrati najtemeljitejša oblikovalca igralskemu gojencu sta tudi pri najbolj šoli — življenje in poklic. Ta dva sta učitelja, kruta in neizprosna, oba ostrašja kot najbolj stroga šola.

Zato ni dobra taka igralska šola, ki nas pripravlja samo na službo, pri tem pa ne upošteva, da je igralstvo — življenje in poklic. V službi lahko cveteš, poklic pa te zdrobi.

Spored prve produkcije

Spored ima dva dela in sicer obsega prvi samo Prešernove pesmi, drugi pa dva odlomka iz grške enega iz japonske in enega iz romantične dramske literature. Pri sestavi sporeda se nismo v tem letniku ozirali še toliko na osebnost izvajalca kolikor mnogo bolj na okvir v načrtu predpisane snovi. V celoti je vplivalo stremljenje pripraviti spored, kjer morejo gojenci pokazati predvsem to učno razdobje pretežno govorne kulture. Močno je tudi odločalo naziranje, da mora vsak slovenski igralec nujno skozi Prešerna. Duhovno in oblikovno. Mislim, da brez globkega doživljanja Prešernovega bistva ne moremo v naši igralski umetnosti do našega bistvenega izraza in bistvenega sloga. Ne vemo kdaj, in po kakšni poti bomo to dosegli, vemo pa, da nam je igralcem neizogibno treba ne toliko morda razlaganja Prešernovega življenja in pa tolačenja raznih njegovih črk, kot pa dolživljanja in umevanja njegovega duha.

Drugi del pa je izbran tako, da more gojenc pokazati z rahlo čustveno na-

Novo četrtletje „Dobre knjige“

Roman »Nazaj ni poti«, delo sodobne italijanske pisateljice Albe de Cespedes, je naletel tudi med našim občinstvom na nedeljeno priznanje. Z njim je zaključeno spet eno četrtletje »Dobre knjige«, ki si pridobiva od meseca do meseca več prijateljev. Prihodnje tri knjige te odlične zbirke, ki res zasluži ime dobre knjige bodo: v juliju: »Vzhod in zapad«, v avgustu: »Borci proti smrti« in v septembru »Pokojni Matija Paskal«. Prav na kratko lahko povemo o teh knjigah tole:

Luigi Pirandello:

„Pokojni Matija Paskal“

Pisatelj velja za prvaka sodobne italijanske dramatike in literature sploh ter je bil odlikovan z Nobelovo nagrado. Roman »Pokojni Matija Paskal« je njegovo najboljšje pripovedno delo in je v številnih prevodih dosegel svetovni sloves. Duhovito spisana zgodba, polna svojevrsnega finega humorja in prave Pirandellove ironije, pripoveduje o nesrečnem človeku, ki je po raznih naključjih in zmotah dvakrat umrl in je bil za ljudi že zavljal v grobu, ko je v resnici hodil v sredi med njimi ter doživljal mnoge prečudne zapletljive svoje življenja. Roman je eno izmed Pirandellovih zgodnjih del, venčano s poznavamo že v njem obrise pisateljeve svojevrsne življenjske zasnove, ki je dobila v njegovih slednjih dramah toliko presunljivih izrazov. Po splošni sodbi je ta roman eno izmed reprezentativnih del sodobnega italijanskega pripovedništva. Prevod je oskrbel Bcžidar Borko.

Pearl S. Buck:

„Vzhod in zapad“

Nobelova nagrajena, ki se je s svojimi romani z Daljnega vzhoda tako zelo priljubila tudi našemu občinstvu, prikazuje

v svojem delu »Vzhod in zapad« Kitajsko na prelomu. Tudi v tej knjigi eksotizem pisateljici ni namen, niti samo dekoracija. V intimno izpoved mlade, v starem duhu vzgojene Kitajke, je strnila Pearl Buck svetlobo in sence te skrivnostne dežele Ljubezen čistega srca, ki preмага predsodke preteklosti in prezir novotarjev, je vodilni motiv te plemenite zgodbe. Roman je prevedla Olga Grahorjeva.

Paul de Kruif:

„Borci proti smrti“

Slavni zdravnik, nizozemski rojak, nam v devetih poglavjih pripoveduje življenjske usode mojstrov medicinske vede, borcev proti smrti, tistih mnogokrat pozabljenih junakov zgodovine, ki so z neusmiljenim žrtvovanjem samega sebe tako pomembno in nesebično služili človeštvu. Kakor fantastičen roman se berejo opisi epohalnih odkritij, ki dandanes toliko ohranjajo življenje in ki jih označujejo večini neznana imena Banting, Minot, Schaudinn, Wagner-Jaureg itd. Knjiga, ki bo po svoji snovi za našo zbirko in za našo javnost velika novost, je napisana brez strokovne prenatrpanosti, s pržnim peresom poznavalca in človekoljuba. Knjiga bo izšla v prevodu dr. Mirka Čerčiča.

NAROCITE SE NA „DOBRO KNJIGO“!

V zbirki »Dobri knjige« izide vsak mesec en roman in tudi naročnina se lahko plačuje mesečno. Knjige se dobre broširane ali vezane v polplatno in tiskane na boljšem papirju. Naročnina znaša:

- a) za naročnike, ki so obenem naročniki »Jutra«, »Slovenskega naroda« ali »Domovina«, mesečno 10 lir za broširano in 20 lir za vezano izdajo;
- b) za ostale naročnike mesečno 11 lir za broširano in 22 lir za vezano izdajo.

V podrobni prodaji velja vsaka knjiga 13 lir broširana in 28 lir vezana. Naročniki DK dobe torej knjige po znatno nižji ceni in imajo še to ugodnost, da se jim dostavljajo knjige na dom, ako pri naročbi izrecno ne sporoče, da bodo sami prihajali po nje. Novi naročniki lahko dobe po znižani ceni tudi dosedanje romane DK, kolikor so še na zalogi.

Naročnike sprejemajo v Ljubljani uprava naših listov v Narodni tiskarni in njeni inkasanti; v Novem mestu pa tamkajšnja podružnica »Jutra« in »Slovenskega naroda«. Iz drugih krajev se lahko naroči »Dobra knjiga« po pošti na naslov: Uprava »Jutra«, Pucinijska 5.

MODA IN DOM

Tudi čez poletje pletemo

Kljub štednji, kljub pomanjkanju volne pletemo se naprej. Igle škepečejo in pod spretnimi prsti nastajajo ljubezne in okusne reči — pulloverji, čepice, bluze, teulovniki. Človek se sprašuje, od kod toliko volne? Pa saj si znamo pomagati na vse načine. Na primer tako, da sparamo staro

brani in imata ljubek deški ovratnik, spredaj pa ju zapnemo z gumbi iz biserne matice. In vendar se tako silno razlikujeta druga od druge, da ju na prvi pogled človek nikakor ne bo mogel smatrati za sestri. Prva je iz belega organilja ali batista in jo krasijo spredaj čipke ali vezanina, druga pa je iz pralnega vzorčnega tvorila ali iz umetne svile ter učinkuje poleg elegantne popoldanske bele bluze docela športno.

Nekaj nasvetov

Kako štedimo s sukancem? Pri sešivanju moramo uporabljati dolge niti, ko pa isti rob prešijemo s strojem, moramo paziti, da šivamo kak milimeter stran od uporabljene niti, da jo potem lahko potegnemo iz tvorila in znova uporabimo. Mnogo sukancev pa zapravimo z nepotrebnim šivanjem na stroj, ker nit dvojno toče. Zato razne malenkosti rajši prišijemo z roko. Na stroj pa šivamo štedljivo, če en let takoj nastavimo k drugemu in šivamo naprej, niti pa poročemo šele pozneje, ko smo z vsem gotove.

Da se obleka zadaj ne izboči. Pri polnih postavah se vsaka obleka zadaj izboči, če veliko sedijo, kar ni ravno lepo videti, zlasti ne, če je obleka izdelana iz kakega krepa ali mehkega volnena blaga. Temu se debeluste dame ognejo, če nosijo pod obleko kombinžo iz tafeta, ki je okoli bokov nekoliko tesnejša od obleke. Zaradi tega se obleka pri seledenju ne natagne tako zelo in se potemtakem tudi ne izboči. Pri volnenih oblekah si pomagamo tudi tako, da nam šivilja prišije zadaj na obleko od enega šiva do drugega podlogo, ki je takisto ožja od vrhnjega tvoriva obleke.

Kako pravilno krpamo nogavice. Mnoge žene krpajo nogavice in perilo ter druga oblačila iz trikoja tako, da napeljujejo niti navpično in počez, točno v smeri zank. Tako zakrpana mesta pa seveda niso raztegljiva in zaradi tega okoli zakrpanega mesta zanke ponovno popokajo. Povsem drugače pa je, če krpamo s poševno, diagonalno napeljano nitjo. V tem primeru se zakrpano mesto razteguje kakor sama nogavica, zanke, ki ga obkrožajo, pa se tako hitro ne raztrgajo.

DETERSIVI, SCIAMPO CANDEGGIANI. cercaansi ovunqve rappresentanti introdotti drogherie, alimentari. Scrivere: CASSETTA 8 B — UNIONE PUBBLICITA ITALIANA — GENOVA	CISTILNA SREDSTVA, SAMPONI, BELILA. ičemo povsod zastopnike, ki obiskujejo drogerije, kolonialne trgovine. Pišite: CASSETTA 8 B — UNIONE PUBBLICITA ITALIANA — GENOVA
--	---

Drobne zanimivosti

Jubilejna znanika bolgarskega kralja. Poštno ministrstvo v Bolgariji je sklenilo, da izda za 25. obletnico zasedbe prestola po kralju Borisu dne 3. oktobra jubilejno znaniko s sliko kralja Borisa.

Zemeljski plaz v Gibraltarju. Iz Gibraltarja poroča DNE, da se je pred kratkim na vzhodnem delu trinajste sedeseta zemlja. Približno milijon ton težka masa zemlje in kamenja se je premaknila. Ker bi odstranjevanje plazju trajalo več kakor leto dni, so vojaška oblastva sklenila, da bodo na prizadetih krajih napravila nove dohode v notranjost utrdb.

OGLARIEVA ANICA

Čas je tek... Niti za hip se ni ustavil. Meseci so bežali kakor minute... Anici pa je bilo pri srcu vedno tesneje: še zmerom ni vedela, kako je neznanu ime. Zamislj, na in žalostna je posedala po svetlih sobanah, vsa tila in resna se je sprehajala po grajskem vrtu. Njena lica so bledele in modre oči so izgubljale lesk.

Čas pa je tek in tek...

Križem sveta

Šesti rojstni dan bolgarskega prestolonaslednika. V sredo 23. junija so v Bolgariji praznovali šesti rojstni dan bolgarskega prestolonaslednika Simeona. Dopolodne je bila v katedrali Aleksandra Nevskega svečana služba božja, po maši pa so se pred cerkvi poklanjali deputacije domoljubnih združenj in vojskih oddelkov. Svirala je vojaška godba, general Mihov pa je imel na množico nagovor.

Zvišanje prejemkov delavcev in nameščencev na Grškem. Grški ministrski predsednik Rhalys je sporečil atenskem tisku, da bo vlada v najkrajšem času zaradi draginje podvela potrebne korake za zvišanje prejemkov delavstva in zasebnih nameščencev.

Zmenjava starih znamk na Grškem. Grško poštno ministrstvo je sklenilo spraviti v promet vse stare znamke izza predvojnega časa. Ukrep je bil potreben zaradi vrvečevanja; stare znamke bodo najprej pretiskali, n. kar pridejo v prodajo.

Kobilice na Grškem. V mnogih grških pokrajinah so se letos pojavile kobilice v ogromnih rojih. Kobilice povzročajo silno škodo, zato jih z vsemi razpoložljivimi sredstvi pokončujejo.

Cepjenje proti davici in škrlatinki v Bolgariji. Zdravstvena komisija je sklenila, da se bo morato prebivalstvo cepiti proti davici in škrlatinki. Cigane, ki so glavni raznašalci nalezljivih bolezni, bodo prisilno razkužili.

Petrolejski vod ob cesti na Aljasko. »Kölnische Zeitung« poroča, da so pred več meseci začeli graditi petrolejski vod ob 1500 km dolgi avtomobilski cesti na Aljasko. Po izjavah ameriških strokovnjakov bo naprava že v petih mesecih gotova.

Novo znamke v Črni gori. Guverner za Črno goro je izdal ukaz za izlajo dveh novih znamk. Ena izmed znamk bo navadna, druga pa bo spominskega značaja. Poštna uprava v Črni gori bo v najkrajšem času začela izdajati znamke, izvršene po umetniških zametkih.

Obratne nezgode v Ameriki

Ministrstvo za delo je objavilo statistiko, po kateri je v času od julija 1940 do januarja letos, torej v 30 mesecih izgubilo v Zedinjenih državah življenje zaradi obratnih nezdov 48.500 delavcev. Ministrstvo samo navaja, da se je večina nesreč zgodila v oboroževalni industriji. Poleg tega se je v ameriških tvornicah v tem času ponesrečilo 258.000 delavcev. V primeru z ameriški žrtvami v vojni, ki znašajo v 18 mesecih po ameriških podatkih 2.000 mrtvih, 40.000 pogrešanih, 15.000 ranjenih in 11.000 ujetih, je število obratnih nezdov naravnost ogromno. Nemški listi poročajo še, da je bilo v omenjenem času 5,3 milijona ameriških delavcev povprečno po 3 tedne bolnih ali za delo nesposobnih. Tudi o »plavem« ponedeljku govori nemški list. V ladje letničar skoro vsak ponedeljek manjka desetino delavstva. Seveda pa takih stvari ameriška statistika ne navaja.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik šteje 9, ki velja po naredbi Visekega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z všteto trošarino):

- 1. Kruh iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; testentine iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna pšenična moka 2.70 lire; enotna koruzna moka 2.20 lire; riž navadni 2.70 lire; fižol 6 lire za kg
- 2. Jedilno olje (olivno) 14.70 lire za liter; surovo maslo 28.40 lire za kg; slanina sojena 19 lire za kg; mast 17 lire za kg.
- 3. Kis, 4% vinski 6.35 lire za liter.
- 4. Mleko 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.
- 5. Sladkor: sladkorna stpa 8.25 lire za kg, v kockah 8.35 lire.
- 6. Mehka drva, razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za stot; mehki roblanci (žamanje), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lire za stot; trda razžagana drva 40 lire za stot; enotna mlto, ki vsebuje 23—27% kisline, 4.10 lire za kg.

Ferenc Kormendi:

ZMOTA Roman

»Ne bom se vmešaval v čustveno življenje svojih otrok, to je stvar njihovega lastnega življenja« — to je bilo geslo Antala Waltra. Da, toda Agica in Ana bi se že morali poročiti. Nekeč se je v družbi govorilo o skorajšnji Agičini poroki in nekateri so omenjali za Agičinega bodočega moža že sina generalnega ravnatelja neke velike banke. Nekeč se je o Ani raznesla govorica, da se bo kmalu poročila z nekim mladim veleposestnikom. Kasneje sta ta dva iznajdljiva raznašalca novic razglasila: »Z Agico se bo oženil lastnik največjega lesnega podjetja v državi, Ana je obljubila svojo roko mlademu političnemu voditelju dobro znanega imena.« In tako dalje.

Vsi ti mladeniči so prihajali v družbo Waltrovih deklet. Vesti o poroki so se naglo porajale in spet po malem neopazno ugašale. Morda se je dogajalo to zato, ker se je Agica bolj ljubeznivo, kakor je imela navado, zazrla v kakega mladeniča, ali pa je Ana katerega izmed njih pogosteje vabila na obisk nego druge. Tudi ni izključeno, da je te čenče širil ravno tisti, ki si je želel, da bi se ta doslej samo šepetana novica zares uresničila. Neredko je potem poiskal Antala Waltra kateri njegovih odličnih prijateljev, ali pa Adelo Waltrovo katere njenih davnih prijateljic: »Ali se ti ne zdi, da mlajši brat Alberta Alta... prav dobro ga poznam, izvrsten fant je...« »Zadnjič pri nas nisem niti opazila Ane in tistega prijetnega fanta Hätszeghyja...« »Povej mi, draga moja, ali je res, da Agica simpatizira s Kristijanom Mikulo...« »Zadnjič v klubu, čakaš, kdo je že to pravil? da tvoja hčerka Ana in mladi Szalay...«

Gospa Waltrova je z zagonetnim usmevom sprejemala ta zaupljiva vprašanja svojih prijateljic in je molčala, kakor da sploh ničesar ne ve ali pa kakor da ve vse. Antal Walter je odgovarjal zadržano in površno: on sam ni doslej ničesar slišal, pa se tudi ne zanima za nezanesljive čenče, saj poznao njegovo načelo, da starši nimajo besede v čustvenem življenju svojih otrok, bomo že izvedeli ob pravem času. Sicer pa sta dekleti še mladi.

Dekleti pa sta med tem čestitali k poroki večini svojih prijateljic, sami pa se nista poročili. Agica je nekega dne odgovorila na previdno materino vprašanje, izgovorjeno s pritajenim strahom, da se ji res ne mudi s poroko, saj še niti osem in dvajset let ni stara, danes se z ženitvijo ne mudi tako kakor v nekdanjih časih, sicer pa tudi... trenutek je pomolčala, trdo je gledala materi v oči: sicer pa je sklenila, da se bo poročila šele po Anini poroki.

Te besede in zvok glasu je bil tak, da je gospa Waltrova globoko osupla dolgo časa molčala. Ana pa je pogosto samo začela pogovore o govoricah, ki so se porajale o njenih domnevnih zakonskih načrtih, smejala se jim je, kaj vse si ljudje ne izmislijo iz dolgega časa. Potem je dodala, da se doslej še ni srečala z moškimi, ki bi ji ugajali. Zares? Zakaj ne? Gospa Waltrova je takoj obžalovala svoje besede, kajti Ana je mirno odvrnila na njeno razburljivo vprašanje: ker ni doslej nobenega moškega zares ljubila, niti enega izmed teh, ki bi jo morda hoteli za ženo, ni ljubila z resnično ljubeznijo. Ali je izbirčna? je v duhu vpraševala gospa Waltrova in se skušala s to mislijo pomiriti. Izbirčna, toda nekega dne se bo vendarle v nekoga zaljubila. A Agica? Tudi ona se bo poročila, da le pride k pravi pameti.

Toda Agica ni prišla k pameti. Niso ji je prinesla leta, ki so potekala, ni ji je prineslo počasno, komaj opazno za-

pravljanje njene mladosti, ni ji je prineslo vsi čas že kar neprikrita skrb staršev. Skrb in strah: vse se je osredotočilo okoli Anine poroke, ki se je zavlačevala. Pri tem pa sta jela starša nenadoma čutiti, da z Agico nekaj ni v redu.

Zgodilo se je to že pred leti: dekleti sta se smučali v okolici Innsbrucka. Na izlet ju je spremljala mlada tovarišica. Dekletom se je odlično godilo v majhnem gorskem hotelu, neutrudno so po ves dan smučala, zvečer pa plesala z vesnicami avstrijskimi in inozemskimi fanti. Ana se je resignirano spogledovala, ko pa se ji je kateri izmed fantov hotel približati, se mu je posmehovala. Agica se je čutila kraljico sredi koprnečega kroga svojih oboževalcev. Vsi so vedeli, da sta krasna Agica in grda Ana hčerki budimpeštanskega veleindustrijalca milijonarja. Med smučanjem in plesom se je porodilo upanje v romantično pustolovščino in senzacionalno poroko.

Neki obubožani nosilec zgodovinskega avstrijskega imena se ni dolgo obotavljal: v začetku drugega tedna je odkril Ani ljubezen in jo prosil za roko. Ana je resno do konca poslušala njegovo izpoved, nato pa mu je z zadržanim smehom odvrnila, da ji je jako žal, da pa je že oddala svoje srce ubogemu budimpeštanskemu poštnemu uradniku. In potem sta se obe z Agico in tovarišico smejali majhnemu baronu, ki je bodisi verjel Aninim besedam ali pa je začutil, da se mu je Ana posmehovala ter se jih je začel takoj viteško in ogorčen ločevati. Agica je tiho dejala: »O, meni...« in utihnila, kajti hotela je reči, da ji je že skoraj vsak fant izjavil ljubezen in najmanj deset jo je že prosilo za roko, toda obzirno je nadaljevala: »...meni pa ubožček ugaja.« Ana ni pokvarila šale: »Ali ga ne bi hotela vzeti?« je vneto vprašala. Agica ni takoj odgovorila, kasneje pa je rekla, da baron ni prosil nje za roko, da pa bi lahko obrnila vprašanje: »Zakaj ga noče Ana?« »Ali si zaljubljena vanj?« je Ana resno vprašala mesto odgovora. »Kje pa!« je odgovorila Agica.

Bilo je to res in ni bilo res: neki mladenič je ugajal Ani bolj kakor vsi drugi, vendar ji ni tako zelo ugajal, da bi se zaljubila vanj, morda pa se je nekoliko vendarle zaljubila in si tega svojega čustva ni hotela priznati samo zato, ker... Bog ve, zakaj ne. Nedavno je bilo Agici šest in dvajset let, fant, sin bogatega bostonskega advokata pa še ni bil star štiri in dvajset let. Mladenič je na koncu drugega tedna odpotoval iz hotela, s prijateljskim smehljajem se je poslovil od deklet in vprašal Agico, ali ne pride kdaj v Ameriko, ako ne, ali se bosta spet kdaj srečala in kje. Kajpak je laskavo vprašanje skrivalo v sebi tudi že odgovor: nikoli več. Pa vendar ni bilo tako.

Vreme se je nepričakovano izpremenilo, neke noči je nastopila odjuga, zjutraj je bilo v globoki tišini že slišati oddaljeno, grozeče grmenje. »Navrnost plazov!« se je glasila v veži športnega hotela zla jutranja novica. Protipoldnevu se je dvignilo živo srebro do šest stopinj nad ničlo, prostor pred hotelom je bil v eni sami mlaki. Nekaj gostov se je odpravljalo k odhodu, drugi so upali, da bo spet začelo zmrzovati. Ozračje pa se je od ure do ure bolj segrevalo in tretjega dne so ostali na vrhu le še najbolj trdoglavi gostje. Dekleti sta ta čas ždeli v veži, ne da bi si vedeli nasveta. Hoteli sta ostati tu do konca meseca in podzvestno oklepanje tega sklepa ju je očitno oviralo, da nista mogli odpotovati dvanaest dni prej.

Kaj vem, kaj znam!

- 197. Kakšen naslov je imel ruski prestolonaslednik?
- 198. Kaj je »kan« ali običajneje »han«?
- 199. Kaj je Chi'lon?

200. Domino

X =

X =

X =

X =

X =

X =

- Rešitve nalog 26. t. m.: 293. Južnoafriška država Rodezija se imenuje po Cecilu Rhodesu. 294. Janus je bil bog časa; z enim obrazom je gledal v preteklost, z drugim v bodočnost. 295. Beseda »forenziški« označuje stvari, ki se nanašajo na sodstvo.

- 296. Križanka. Vodoravno: 1. Dora, 3. groš, 6. st, 7. mož, 9. ne, 10. ar, 11. em (AM), 13. lak, 14. oje, 15. on, 17. pl. (plural), 18. še, 19. Iva, 21. ki, 24. eter, 25. mura. Navpično: 1. drsaljšče, 2. ro, 4. ir, 5. špecerija, 7. Mr. (mister), 8. že, 10. ako, 12. MOL, 16. ni, 17. pa, 20. vi, 22. že, 23. to.

ESKIMI

»Zakaj pa jokaš, Tonček?« »Ah, igramo se raziskovalce severnega tečaja, in jaz sem Eskimo, pa bi moral popiti vse ribje olje, ki ga je dal gospod doktor Pavletu!«

RES JE

»Ali veš Lojze, kdaj je najugodnejši čas za obiranje sadja?« »Kadar je pes privezan.«

